

Leszek Pawelski

Konferencja: "Kondycja pedagogiki – dzisiaj. Kontynuacje, inspiracje i wyzwania pedagogiczne z perspektywy gdańskiej"

Kultura i Edukacja nr 4, 124-127

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

czym – zdaniem Autora – w każdym typie związku można sprawować w sposób właściwy opiekę oraz może prawidłowo przebiegać proces socjalizacji i wychowania. Dalej Autor podkreśla, iż w naszym kręgu kulturowym dominującą formą życia społecznego nadal będą związki monogamiczne (podlegające ciągłym przeobrażeniom, jak rodzina żyjąca w swoistej diasporze), a związki hybrydalne raczej będą zanikać. Pedagodzy muszą zatem analizować te różnorodne formy życia społecznego, a reprezentanci różnych nauk poszerzyć definicję rodziny współczesnej. Autor eksponuje również coraz częstsze stosowanie zasady racjonalnego wyboru w odniesieniu do partnera życiowego czy możliwości posiadania dzieci. Ponadto w tej części pracy zwraca uwagę na fakt istnienia dwóch światów, w których znajdują się współczesne rodziny, tj. świata „elity pieniądza i dóbr” oraz świata „biedy, niedostatku”. Niepokojąco odnosi się Autor do narastania zjawiska „dzieci ulicy”, dostrzega także potrzebę istnienia kierunku studiów pod nazwą „wiedza o rodzinie”.

W czym przejawia się – wspomniana na wstępie recenzji – nowa perspektywa postrzegania współczesnej rodziny? Otóż wydają się, iż przede wszystkim w akceptacji funkcjonowania różnorodnych form rodzinno-mażeńskich (rodziny niepełne czy rodziny diasporowe, związki nieformalne – zaliczane do tzw. alternatywnych form życia małżeńskiego i rodzinnego), traktowania ich na równi jako pozytywnych środowisk wychowawczych. Autor niejednokrotnie podkreśla w książce, iż w każdym typie związku rodzinno-mażeńskiego można i należy kształtować korzystne środowisko dla rozwoju dzieci i młodzieży; podaje także wiele wskazówek, jak to uczynić.

Kto może być adresatem omawianej pozycji? Niewątpliwie reprezentanci nauk społecznych i humanistycznych, a szczególnie pedagodzy. Książka skłania do refleksji i może być pomocna wszystkim tym, którym zależy na dobrym funkcjonowaniu

w różnorodnych formach rodzinno-mażeńskich, zwłaszcza w obliczu wciąż dokonujących się przemian w życiu społecznym. W publikacji, co jest niezwykle cenne, można odnaleźć bowiem wiele wskazówek, jak zrozumieć i przystosować się do różnych wymiarów życia rodzinno-mańskiego.

Anna Leszczyńska-Rejchert

Konferencja: „Kondycja pedagogiki – dzisiaj. Kontynuacje, inspiracje i wyzwania pedagogiczne z perspektywy gdańskiej”.

Genius loci – (łac.) duch władający albo opiekujący się jakimś miejscem. Takie określenie powtarzano w przepięknej sali Dworu Artusa najczęściej, aby oddać wielkość czwórki Profesorów Uniwersytetu Gdańskiego obchodzących Jubileusz 70-lecia urodzin. Cztery wielkie nazwiska, cztery wspaniałe osobowości, cztery filary pedagogiki polskiej.

Profesor dr hab. Joanna Rutkowiak

Wychowawca wielu pokoleń pedagogów, dydaktyk i pedeutolog; doktor honoris causa Uniwersytetu w Linköping. Od 1989 roku wiceprzewodnicząca Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego. Pełnomocnik Rektora UG ds. studentów niepełnosprawnych. Redaktor naczelny „Gazety Uniwersyteckiej”, członek rad redakcyjnych wielu renomowanych pism pedagogicznych. Od wielu lat zainteresowana problematyką dialogu edukacyjnego, kształceniem nauczycieli i ich doskonaleniem zawodowym, co znajduje swoje odzwierciedlenie w licznych publikacjach. Jej dorobek naukowy obejmuje 8 książek i ponad 100 artykułów. Obecnie czerpie inspiracje dla własnych badań w przemianach dokonujących się w sferze społeczno-gospodarczej.

Profesor dr hab. Lech Mokrzecki

Doktor honoris causa Uniwersytetu w Linköping w Szwecji. Znakomity znawca problema-

tyki naukowej i oświatowej Pomorza Gdańskiego XVI–XVIII wieku, wybitny badacz dziejów nauczania historii w Europie i w Polsce, autorytet naukowy w zakresie nauki i kultury staropolskiej. Członek licznych zagranicznych i krajowych towarzystw naukowych oraz rad redakcyjnych wielu renomowanych pism pedagogicznych. Autor kilkuset publikacji naukowych – w tym 10 książek. Wychowawca wielu pokoleń nauczycieli i pedagogów gdańskich.

Profesor dr hab. Bolesław Niemierko

Jest międzynarodowym specjalistą w zakresie współczesnej teorii pomiaru pedagogicznego i diagnostyki edukacyjnej. Znaczący wkład naukowy Profesora dotyczy opracowania testu sprawdzającego wielostopniowego, tj. testu osiągnięć szkolnych, adaptacji taksonomii B. Blooma do krajowego systemu dydaktycznego, opracowanie koncepcji planowania wynikowego jako elementu systemu „kształcenia według wymagań”. Wychowawca wielu pokoleń nauczycieli i pedagogów w Polsce i w Gdańsku.

Profesor dr hab. Jan Żebrowski

Zainteresowania badawcze koncentrują się wokół współcześnie istotnej tematyki uczestnictwa w kulturze i animacji kulturalnej, badań nad nauczycielem. Podejmuje też aktualnie ważną problematykę związaną z patologią społeczną. Po roku 1989 swoje zainteresowania skoncentrował na procesie tworzenia się społeczeństwa obywatelskiego. Był inicjatorem i głównym organizatorem cyklu konferencji naukowych pt. *Edukacja w społeczeństwie obywatelskim*. Wychowawca wielu pokoleń gdańskich pracowników oświaty.

Wszyscy Jubilaci wygłosili referaty, które w swojej tematyce nawiązywały do głównego hasła konferencji: *Kondycja pedagogiki – dzisiaj. Kontynuacja, inspiracje i wyzwania pedagogiczne z per-*

spektywy gdańskiej. Wśród słuchaczy znalazło się wielu luminarzy polskiej pedagogiki z licznych ośrodków akademickich, a także praktycy – nauczyciele, studenci i wszyscy ci, którym pedagogika i jej przyszłość leży głęboko na sercu. Dostrzec można było na sali prof. dr hab. Kalinę Bartnicką, prof. dr hab. Zbigniewa Kwiecieńskiego, prof. dr hab. Teresę Hejnicką-Bezwińską, prof. dr hab. Eugenię Potulicką, prof. dr hab. Roberta Kwaśnicę, prof. dr hab. Sławomira Sztobryna, prof. dr hab. Tadeusza Aleksandra, prof. dr hab. Tomasza Szukdlarka, prof. dr hab. Marię Mendel. Swą obecnością zaszczylicili obrady prorektor UG prof. dr hab. Bernard Lammek oraz prezes Gdańskiego Towarzystwa Naukowego prof. dr hab. Jan Drwal.

Po uroczystym otwarciu konferencji jako pierwszy zabrał głos prof. dr hab. Lech Mokrzecki. Omówił on tradycje gdańskiej nauki uniwersyteckiej. Przybliżył słuchaczom sylwetki niektórych uczonych z okresu świetności nauki gdańskiej, szczególnie z okresu XVI–XVIII w. oraz instytucje szkolne funkcjonujące z powodzeniem w tym czasie. Wymienił m.in. Gdańskie Gimnazjum Akademickie z jego wspaniałymi wykładowcami: Jakubem Fabricusem, Bartłojem Keckermannem, D. Gralathem. Następnie wskazał na znaczenie Gdańska jako rodzącego się prężnego ośrodka naukowego, którego owocem w XX w. stał się Uniwersytet Gdański. Prof. L. Mokrzecki wskazał również podłoże tak znakomitego rozkwitu naukowego Gdańska i gdańszczyzny. Wyróżnił wśród nich: dogodne położenie geograficzne miasta, zawsze liczne grono mecenasów, zarówno wśród rajców miejskich, jak i osób indywidualnych, szerokie kontakty z ośrodkami uniwersyteckimi w Europie oraz potrzebę posiadania wykształcenia dostrzeganą przez kolejnych burmistrzów i grupy rajców miejskich. Wystąpienie cechowała znakomita narracja, piękny język oraz gruntowna znajomość zagadnienia. Gorące oklaski sali były kolejnym potwierdzeniem wielkiej erudycji Profesora.

Polską myśl pedagogiczną i jej historię w XX w. przedstawił prof. dr hab. Sławomir Sztobryn z Uniwersytetu Łódzkiego. Nakreślił w swym wystąpieniu przebieg zmian i ewolucji myśli pedagogicznej i jej głównych twórców. Zwrócił uwagę na to, że pedagogika w swej historii wyłaniała się z refleksji filozoficznej. Teorie pedagogiczne najpierw były częścią, a potem pochodną doktryn filozoficznych. Podkreślił rolę m.in. Sergiusza Hessena, pedagoga i filozofa rosyjskiego, od 1936 r. osiadłego w Polsce, piszącego m.in. w języku polskim.

Ciekawy problem, nurtujący współczesną edukację w Polsce, poruszyła prof. dr hab. Joanna Rutkowiak. Jubilatka zastanawiała się, czy istnieje edukacyjny program ekonomii korporacyjnej. Zauważyła ogromny wpływ czynników ekonomicznych na edukację. Jednym z objawów tego wpływu jest, zdaniem Pani Profesor, selekcja zauważalna i coraz bardziej postępująca w naszych szkołach. W polskiej oświacie panuje teoria pieniądza, co można zauważyć przy okazji przygotowywania i pisania podręczników szkolnych. Ciekawym spostrzeżeniem jest fakt, że wypełnianie rubryk w ćwiczeniach z języka polskiego nie służy rozwijaniu kreatywności ucznia, ale doskonaleniu umiejętności korzystania z danych. „Ogarniająca współczesną Europę i cały świat globalizacja spowodowała, że zglobalizowaliśmy gospodarkę, ale nie zglobalizowaliśmy demokracji”. Wpływ ekonomii na edukację jest już zjawiskiem stałym, ale nie zawsze pozytywnym, zwłaszcza w kształceniu dzieci i młodzieży w środowiskach dotkniętych biedą.

O wątków tych nawiązała w swym wystąpieniu prof. dr hab. Eugenia Potulicka z Poznania. Wskazywała na wolny rynek jako zagrożenie dla edukacji. Przytoczyła przykład Szwecji, w której zrezygnowano z rankingów i rywalizacji na rzecz współpracy. Dziś Szwecja zajmuje czołowe miejsca w różnych klasyfikacjach edukacyjnych na świecie. Profesor E. Potulicka wskazała także na kapitał kulturalny wyniesiony z domu jako jeden

z najważniejszych dobrodziejstw rodziny. W świecie współczesnym rodzina bywa coraz częściej niewydolna wychowawczo, dlatego tak ważne jest zachowanie zdolności rodziny do pracy z dzieckiem.

Prof. dr hab. Jan Żebrowski wskazywał na edukację obywatelską jako jedną z ról wychowawcy wobec wyzwań współczesnej cywilizacji i świata wartości. Istotna jest wiedza nauczycieli o wartościach, dla których podjęli pracę w systemie edukacji. Podkreślił fakt, że: „Wolność bez odpowiedzialności prowadzi do anarchii”. Ważnym przesłaniem dla nauczycieli jest zdanie Profesora mówiące, że „aby się doskonalić, nauczyciel nie powinien ufać zdobytej wiedzy”. Oznacza to permanentne doskonalenie, odświeżanie swojej wiedzy, zdobywanie kolejnych umiejętności i kompetencji. Tylko taki nauczyciel może być autorytetem dla współczesnego ucznia. Według Z. Kwiecińskiego nauczyciela powinny cechować następujące przymioty:

- musi być intelektualistą,
- musi być nauczycielem poszukującym,
- musi być nauczycielem twórczym.

Cechy te są dziś pożądane, jak nigdy dotąd. Każdy z nas, pedagogów, powinien na co dzień wyznawać MOTTO:

- M** ilość
- O** dpowiedzialność
- T** olerancja
- T** wórczość
- O** twartość.

O roli pedagogiki społecznej w sposób bardzo przekonywający mówił prof. dr hab. Tadeusz Aleksander z Krakowa. Stwierdził w swym wystąpieniu, że pedagogika społeczna jest dziś jedną z najlepiej rozwijających się gałęzi pedagogiki. Posiada bardzo dobre zaplecze kadrowe i instytucjonalne. Dziś ok. ¼ pedagogów polskich zajmuje się pedagogiką społeczną. Zajmują się oni coraz szerszym *spectrum* problemów społecznych. Przedsta-

wił także model piramidy zawodowej w Polsce, która jest odwrotnością tej sprzed kilkudziesięciu laty.

Przyszłością polskiej gospodarki są usługi, w tym również usługi edukacyjne. Od ich jakości w dużej mierze zależy los kraju i jego mieszkańców w obecnej europejskiej rzeczywistości. Pedagogika ma zatem wielkie i odpowiedzialne zadanie do wypełnienia.

Kolejnym mówcą był prof. dr Peter Kroppe z Uniwersytetu w Kilonii (Niemcy). Poruszył dość trudną tematykę pedagogicznej wiedzy konstruktywistycznej. Wskazał na język jako narzędzie porozumiewania się, a także jego zależność lingwistyczną. Po niemieckim gościu głos zabrał prof. dr hab. Bolesław Niemierko. W sobie charakterystyczny sposób, z dużą dozą humoru przedstawił kondycję pedagogiki widzianej z ukosa. Rozpoczął od stwierdzenia, że „przybysz na chwilę widzi na miłę”. Odnosi się to do zasad, które, według Profesora, miałyby przedłużyć trwanie pedagogiki w jej obecnym wydaniu. Oto one:

1. Nie definiować pojęć – definiowanie ułatwia kontakt, ale go jednocześnie ogranicza.
2. Nie pisać podręczników – wg mówcy napisanie podręcznika oznacza kres rozwoju naukowca.
3. Nie zajmować się szkołą – po co zajmować się rzeczywistością źle sformułowaną.
4. Nie liczyć na nauczyciela – rozwiązanie problemu pedagogicznego nie jest potrzebne.

Tak przewrotnie sformułowane tezy Bolesław Niemierko ze swadą uzasadniał, wzbudzając podziw sali. Jego wystąpienie cechowała wielka troska o przyszłość polskiej pedagogiki, która przeżywa obecnie okres transformacji. Najważniejsze, aby kierunek jej rozwoju został obrany właściwie dla dobra polskiej szkoły i polskiej edukacji.

Konferencja wskazała na szereg problemów, które stają przed polską pedagogiką i polskimi pedagogami. Ich rozwiązanie i kierunki transformacji będą rzutować na dalszy rozwój tej nauki. Podkreślano wielkie znaczenie odpowiedzialności w pracy pedagogicznej nauczyciela, jego odpowiedzialności za los powierzonego mu polskiego ucznia. Przedstawione referaty w sposób jasny i dobitny wskazały, że potrafimy dostrzec rodzące się problemy, potrafimy je diagnozować. Ale podjęcie odpowiednich działań należy do naukowców teoretyków i nauczycieli praktyków. Stąd też na sali zebrała się jednych i drugich pokaźna liczba. Konferencja z pewnością była inspirująca do dalszych poszukiwań w tym zakresie.

Leszek Pawelski

Sprawozdanie z konferencji naukowej nt. „Etos wychowania w dziejach narodu polskiego”.

W dniach 23–24 maja 2005 r. odbyła się w Augustowie konferencja zorganizowana przez Zakład Historii Wychowania Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku. Wzięli w niej udział przedstawiciele 20 ośrodków akademickich, w tym 9 uniwersytetów.

Zamierzeniem organizatorów konferencji była prezentacja zespołu ideałów i wartości stanowiących wzorzec dla wybranych grup społecznych na przestrzeni dziejów Polski.

Obrady plenarne otworzyła Profesor Elwira Kryńska. W swoim wystąpieniu zwróciła uwagę na nieprecyzyjność terminu „etos” i potrzebę